

Ámos Imre (1907-1944)

Szalonnás csendélet, 1940 körül
(címváltozat: *Csendélet késsel*)

Olaj, vászon, 46,5 x 58 cm.

Jelezve balra lent: Ámos 1941 (?)

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft

A csendéletek szerepe 1940-től kezdve

A csendélet önálló műfajként Ámos munkásságában 1940 előtt viszonylag ritkán jelenik meg. Korábban az emberi alakokra koncentrált, s a csendélet képeinek csupán része volt. A tárgyából, emberekből olyan szövetet szőtt, amelyek asszociatív együtttest alkotva fejezték ki érzelmeit, helyzetét. Ámost 1940-ben hívták be első ízben munkaszolgálatra, aminek minden bizonnyal része volt abban, hogy ez időtől egyre gyakrabban fordult a csendélethez, azaz a fenyegető külvilággal szemben az enteriőr, a magánszféra biztonságát nyújtó tárgyaihoz. A munkaszolgálatok közötti időszakokban, a nehezedő körülmények között Ámos egyre inkább a rajzot használta kifejezőeszközként.

A kés Ámos szimbólum rendszerében

A *Szalonnás csendélet* nem szakad el a valóságtól, a sórtartó, a palack, a háttérret alkotó, virágot ábrázoló kép, a kés környezetének megszokott tárgyai, a szegénység kifejezőeszközei. A kés hangsúlyos ábrázolása azonban kényszerítő erővel hajt a szimbolikus értelmezés felé. A kés Ámos szimbólum rendszerének egyik lényeges eleme. Az 1937-es *Csendélet csirkével* című festményen még csupán a látvány része, az 1944-es *Iszonyaton* viszont már nincs köze a konkrét valósághoz, hanem az elviselhetetlenség megjelenítésnek szimbolikus eszköze. A két időpont, 1937 és 1944 között született *Szalonnás csendélet*en a vörös terítőn, a tál széléhez támasztott kés még egyszerre az otthon, a közös élet, a látvány konkrét eleme, ugyanakkor fenyegető, baljós tárgy. Az 1942-ben festett *Csendélet paradicsompaprikával* című munkáján is ebben a kettős értelemben jelenik meg. A szalonna sem csak a szegénységet kifejező étel, hanem személyes életére is utal, a szegény, de meghitt estéket idézi. Ahogyan Anna Margit egy interjúban elmondta, éveken keresztül, "báránykákra" vágva osztották meg a szalonnát esténként, erre a személyességre utal Ámos későbbi *Szalonnás csendélet festő párral* (1942) című képe.

Datálás és analógia

Ámos a negyvenes években festett csendéleteit hasonlóan építi fel. Felülnézetből ábrázolja a tárgyakat, a háttérret általában megnyitja egy ablakkal vagy egy képpel. A színeket a kép egyes részein itt az asztalon, a terítőn laza foltokban rakja fel, ugyanakkor a tárgyakat vastag kék, zöld, vörös körvonallakkal határolja. Stílusa, színvilága, tematikája, az ábrázolt tárgyak alapján az 1940-es évekre datálható, s közel áll az ugyanebben az időben festett *Almás csendélethez*.

A tompított színvilág, a megjelenített tárgyak, köztük a kés, a csendélet elemeinek a szimbólummá emelése, a felülnézetből való komponálás Ámos munkáját Derkovits csendéleteivel rokonítja.

T.H.

